

בס"ד. משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט ה'תשנ"ב.

— תרגום מאידית —

כמבואר במדרשי חז"ל⁶ ובמפרשים⁷. ומסתבר לומר שהשינויים הפרטיים דב' הפעמים הם תוצאה מהחילוק הכללי ביניהם, כדלקמן.

ב. חילוק כללי ועיקרי בין הדברות הראשונות והדברות האחרונות — גם בפשטות הענינים — הוא, שהדברות הראשונות (כפ' יתרו) הם כפי שהקב"ה עצמו אומרם⁸ (במתן-תורה) — "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר"⁹, והדברות האחרונות הם חלק מדברי משה¹⁰, כפי שמש

א. עשרת-הדברות כתובים בתורה פעמיים — פעם ראשונה בפרשתנו, פרשת יתרו¹, והפעם השני' בספר משנה-תורה בפרשת ואתחנן².

ויש להבין במיוחד את התוכן של ב' הפעמים: מכיון שעשרת-הדברות הם עיקר ויסוד בכל התורה, וכוללים כל התורה כולה³, צריך לומר שב' הפעמים — ה"דברות" הראשונות" בפ' יתרו וה"דברות" האחרונות"⁵ בפ' ואתחנן — מבטאים שני ענינים בתורה בכלל.

ובפרט שישנם כמה שינויים בין ה"דברות הראשונות" (כפ' יתרו) וה"דברות האחרונות" (כפ' ואתחנן),

(6) ב"ק שם. ועוד.

(7) ראב"ע (פרשתנו כ, א. ואתחנן ה, טז), רמב"ן (פרשתנו כ, ח. ואתחנן ה, יב), כלי יקר (פרשתנו שם) ועוד. מפרשי רש"י פרשתנו ואתחנן שם. ועוד. וראה תו"ש חט"ז מילואים סי"ב (ע' רלח ואילך). וש"נ.

(8) ואמר הקב"ה כל עשרת הדברות בדיבור אחד (פרש"י פרשתנו כ, א), וגם כאשר "חזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו" (שם), ובנ"י "לא שמעו עלי דבור הגבורה אלא אנכי ולא יהי לך" ושאר הדברות הי' "משה מדבר ומשמיע .. לישראל" (פרש"י שם יט, יט), הי"ז פירוש הדיבור ששמעו מפי הקב"ה (בדיבור א'), ובפרט לפי הפירוש שבחזרה על הדברות חזר גם הקב"ה בעצמו ופירש (בשבילם) כל דבור ודבור (ראה לקר"ש ח"א ע' 160 בהערות, וש"נ).

(9) פרשתנו כ, א.

(10) כלומר: אף שגם דברות האחרונות הם דבר ה' (כמ"ש לאחרי סיום העשה"ד בואתחנן ה, ט): "את הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם", ונאמרו ע"י הקב"ה עצמו (כמאחז"ל (ר"ה כז, א. שבועות כ, ב) "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע", וזהו דוקא בכחו של הקב"ה. וראה

(1) כ, א ואילך.

(2) ה, ו ואילך.

(3) "כל תרי"ג מצוות בכלל עשרת הדברות הן ורבינו סעדי' פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו" (פרש"י משפטים כד, יב). ותר"כ אותיות שבעשה"ד הן כנגד התרי"ג מצוות וז' מצוות דרבנן (ראה תורה שלימה חט"ז מילואים ס"א (ע' רי ואילך), וש"נ). ובירושלמי שקלים פ"ו ה"א "בין כל דיבור ודיבור דקדוק" ואותיות" של תורה". וראה תניא רפנ"ג: עשרת הדברות הן כללות התורה כולה.

(4) לשון חז"ל — ב"ק ספ"ה (נד, ב. נה, א). ועוד. ובכמה מפרשים הלשון — "דברות ראשונות, דברות שניות" (כלי יקר עה"פ פרשתנו כ, ח. ועוד).

(5) היינו, האחרונות כפי שנכתבו בתורה, כי "אחרונות וראשונות חדא מילתא היא" (תוד"ה בהמתך — ב"ק נד, ב). וראה מפרשים שבהערה 7. ויש מפרשים ש"אחרונות" נכתבו בלוחות האחרונות (ראה לקמן הערה 10).

והיות שב' הדברות — הם חלק מהתורה הנצחית¹⁵, ותורה מלשון הוראה¹⁶ — מובן שב' האופנים באמירת עשרת־הדברות (דבר ה' עצמו, ודבר ה' כפי שנמסר ע"י משה) ישנם בכל עניני התורה, ובעבודת בני' בלימוד התורה וקיום המצוות בכלל, במשך כל הזמנים.

ובפרט ע"פ דברי חז"ל שלימוד התורה צריך להיות באופן שבכל יום יהיו בענין חדשים¹⁷, בדיוק כמו שהי' בפעם הראשונה (שלכן אומרים בכרכת התורה "נותן התורה" — לשון הוה¹⁸), עד ש"מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע"¹⁹ — מובן, שב' האופנים באמירת עשרת־הדברות, צריכים להיות בעבודת האדם בכל יום ויום.

וצריך ביאור: מה מיתוסף ע"י הדברות האחרונות שאמר משה לגבי הדברות הראשונות שבני' שמעו מהקב"ה בעצמו?!

ג. ויש לומר הביאור בזה:

בתורה ישנם בכללות ב' דרגות:

(א) תורה מצד עצמה היא "חמדה"²⁰

מש"כ ארבעה ספרים הראשונים הם "מפי הגבורה" (מגילה שם).

(15) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(16) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ועוד. וראה זח"ג נג, ב.

(17) ראה פרש"י פרשתנו יט, א. עקב יא, יג. תבא כו, טז.

(18) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. מאמרי אדהאמ"צ שמות ח"א ע' קעה. וש"נ.

(19) ברכות כב, א.

(20) שבת פח, ב.

חזר עליהם¹¹ (בשנת הארבעים) בספר משנה תורה¹² ("אלה¹³ הדברים אשר דיבר משה")¹⁴.

מכילתא דרשב"י פרשתנו שם (וראה תו"ש שם אות ט) שהקב"ה אמר בדיבור אחד דברות אחרונות יחד עם דברות הראשונות (או שדיבר שתי פעמים — ראה משנת ר"א פ"א. וראה תו"ש שם) הרי בספר משנה תורה כל הענינים, גם דברות האחרונות (שנאמרו ע"י הקב"ה), הן חלק מדברי משה, ולא אמירה "מפי הגבורה" עצמה (כדברות הראשונות).

ולעזיר, שגם לפי הפירוש שדברות הראשונות היו על לוחות הראשונות ודברות האחרונות על לוחות האחרונות (לקח טוב תשא לד, א. ואתחנן ה, יב. וכן משמע בב"ק נה, א. וראה פני יהושע שם. פנים יפות תשא שם. תו"ש תשא שם אות כ. ובמילואים ס"ד פ"ו (ע' קסא)) הרי החילוק ביניהם הוא שלוחות ראשונות הם "מעשה אלקים" ו"מכתב אלקים" (תשא לב, טז), ולוחות אחרונות הם מעשה משה (ראה תשא לד, א. עקב י, א).

(11) ראה רש"י סנהדרין נז, ב ד"ה כאשר צוך: משה לאו מאליו ה' שונה להם משנה תורה כו' אלא כמו שקבלה הוא וה' חזרו ומגיד להם, וכל מה שכתוב בדברות האחרונות ה' כתוב בלוחות וכן שמע בסיני (וראה גם תוד"ה כאשר צוך — שבת פז, ב). וראה בפ"י הרמב"ן (פרשתנו כ, ח. ואתחנן ה, י"א-יב), ועד"ז בפ"י הגור ארי' (יתרו ואתחנן שם), וראה גם פ"י הרא"ם שם — שבדברות האחרונות חזר משה על דברות הראשונות (ששמעו בני' מהקב"ה עצמו), והוסיף פירוש בהן ("דודאי משנה תורה לאוספי אתא" — גו"א שם), כמו "שמור את יום השבת" (במקום "זכור" שנאמר בדברות הראשונות), שהרי "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" (כנ"ל הערה הקודמת. הובא בפרש"י פרשתנו כ, א. ואתחנן שם).

(12) ועפ"ז מבוארים כמה שינויים בין דברות הראשונות ודברות האחרונות (ראה פני יהושע שם). כמו: השינוי ד"שמור" לגבי "זכור" (ראה מקומות שבהערה הקודמת. ש"ך עה"ת פרשתנו כ, ח). ההוספה של "כאשר צוך" (במצות שבת ובמצות כיבוד אב ואם). ועוד.

(13) ר"פ דברים.

(14) משנה תורה משה מפי עצמו אמרה (וברוח הקודש) — מגילה לא, ב (ובתוס'). זח"ג רסא, א. ועוד. וראה לקו"ש ח"ט ע' 9 ואילך. וש"נ.

ברכת התורה²⁷ ("ברוך אתה ה' כו' ונתן לנו את תורתו"), "אע"פ שאינו מבין אפילו פירוש המלות" (בתושב"כ)²⁸.

יתירה מזו: הביטול שלו צריך להיות עד כדי כך, שאינו מרגיש את עצמו כמציאות בפ"ע, אלא כדי לבטאות את דבר ה' שבתורה — כמ"ש²⁹ "תען לשוני אמרתך", "שהתורה היא אמרתך אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר"³⁰. היינו, שנוסף ע"ז ש"כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"³¹ (שקריאתו ולימודו בתורה גורמת כביכול את קריאת ולימוד הקב"ה), הרי יתירה מזו: דיבור האדם עצמו הוא דיבורו של הקב"ה, באופן ד"אדני" שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך³², "דברי אשר שמתו בפין"³³, ע"ד שכינה מדברת מתוך גרונו³⁴!

ולכן אומרים חז"ל ש"מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע" ("שלכאורה אינו מוכן דמיון זה מה להלן כו' אף כאן כו' שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות"³⁵ ופנים בפנים דיבר ה'³⁶ משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני

גנוזה שגנוזה לך .. קודם שנברא העולם"²¹, להיותה חכמתו ורצונו של הקב"ה²², עד שהתורה היא דבר אחד עם עצמותו ית' — "אורייתא וקוב"ה כולא חד"²³.

(ב) לאחר מכן התורה "נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה כו"²⁴. ובמתן תורה ניתנה התורה לבני" למטה בארץ דוקא (עד שהתורה "לא בשמים היא"²⁵), שבני" נשמות בגופים צריכים ללמוד תורה ויפסקו שאלות ע"פ שכלם והבנתם הם (בשכל דלמטה). להשתמש בתורה ומצוות כדי להפוך את העולם הגשמי ולעשותו דירה לו יתברך בתחתונים²⁶.

ד. מב' דרגות אלו בתורה באים גם ב' ענינים שצריכים להיות בלימוד התורה של יהודי:

(א) הידיעה וההכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו ית', למעלה מכל עניני העולם כולל שכל האדם — מבטאת את הרגש הביטול של האדם הלומד להקב"ה. ושלפני הלימוד עליו לברך

(21) ואדרבה: כל העולם נברא על ידי התורה (ראה ב"ר בתחלתו. זח"ב קסא, ריש ע"ב) ובשביל התורה (פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ).

(22) ראה תניא פ"ד ה.

(23) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הוזהר. וראה הנסמן במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' רפה. וראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א). לקו"ת נצבים מו, א. ועוד.

(24) תניא פ"ד (ה, ב).

(25) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב.

(26) ראה תנחומא נשא טו. שם בחוקותי ג.

במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

(27) ראה ב"ח או"ח סמ"ז.

(28) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.

(29) תהלים קיט, קעב.

(30) תו"א פרשתנו טז, ב.

(31) ראה תדבאר פ"ח. יל"ש איכה רמז תתלד.

(32) תהלים נא, יז.

(33) ישע"י נט, כא.

(34) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087 הערה 5.

(35) פרשתנו כ, טו.

(36) ואתחנן ה, ד.

בתחתונים, ונוהג לפי גדרי ומנהגי ה"תחתונים", בכדי שיוכל לפעול שם (בתחתונים הנשארים בגדרם ומהותם) דירה לו יתברך, ע"י ניצול גדרים והנהגות אלו גופא, ע"פ הוראות התורה, לעשותם דירה להקב"ה.

כפשטות ענין הדירה: בכדי לעשות דירה במקום מסויים ועם דברים מסויימים (תחתונים), צריך להיות "אזלת לקראת (ויתירה מזו —) הלך בנימוסי"³⁷: צריך ללכת ולהתיישב במקום הזה ("אזלת לקראת"), ויתירה מזו — באופן להתלבשות — "הלך בנימוסי", לנהוג לפי מנהגי ונימוסי המקום, שדוקא כך שייך שיתיישב במקום הזה באופן שיעשה דירתו, ע"י ההנהגה במנהגי ונימוסי המקום לעשות את דירתו ולהרחיבה ולעשותה נאה וכו' (משא"כ אם נמצא במקום שני, או אפילו במקום זה אך באופן שאינו מ"הלך בנימוסי", אין ביכולתו להיות לו שם דירה).

ועד"ז בנמשל: בכדי לפעול דירה בתחתונים לא יכול יהודי להשאר נשמה למעלה, אלא עליו, יחד עם התורה, לרדת למקום ומצב של התחתונים, ולהתנהג שם לפי מנהגי ונימוסי המקום (התחתונים) ע"פ

עצמו"³⁰ — כי "גם עסק התורה שבכל א' ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני ("וידבר אלקים את כל הדברים האלה"), ועל ידי זה תפול עליהם אימה ויראה כאלו קבלה היום מהר סיני"³⁰.

(ב) הידיעה שהתורה ניתנה למטה בארץ דוקא, ניתנה אליו כנשמה בגוף — מגלה אצל יהודי שצריכה להיות מציאות של אדם, ושהוא ילמד תורה ולהשתדל להבין בשכלו את התורה שלומד, עד לאופן שתורת ה' (שנקראת על שמו של הקב"ה) "נקראת על שמו"³⁷ של האדם ("תורתו"³⁸), "תורה דילי" היא"³⁹ (ולכן "הרב שמחל על כבודו כבודו מחול"⁴⁰), הוא נעשה בעה"ב (כביכול) על התורה.

וכתוצאה מזה ישנם ב' ענינים עד"ז בתכלית נתינת התורה והמצוות למטה — לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, שנפעל ע"י תורה ומצוות: (א) שיהי' "דירה לו יתברך", שלכך יש צורך בתורה — ש"אורייתא יקוב"ה כולא חד" — שתפעל המשכת וגילוי עצמותו ית"⁴¹.

(ב) שתהי' מציאות של "תחתונים", ויהודי — נשמה בגוף — הנמצא יחד עם התורה שירדה למטה"⁴²,

בירידתה למטה אינה מתלבשת בדברים גשמיים) נעשה הדירה לו ית' (המשכת עצמותו ית'), וע"י המצוות נפעלת ההמשכה בתחתונים (ראה לקו"ש חט"ז ע' 440 ואילך. וש"נ). אבל, מכיון שהמשכת כל הענינים היא ע"י התורה, מובן, שבפרטיות יותר, גם ההמשכה בתחתונים היא ע"י התורה עצמה, דרגת התורה שירדה למטה.

(43) שמו"ר פמ"ו, ה. ועד"ז בב"ר פמ"ח, יד. וראה ב"מ פז, ב. — וראה גם שיחת ש"פ וישב שנה זו (התועודיות תשנ"ב ח"א ע' 399 ואילך).

(37) ע"ז יט, א.

(38) תהלים א, ב.

(39) קידושין לב, ריש ע"ב (וראה בפרש"י שם).

(40) שם, סע"א.

(41) "דירה לו ית'" — לו לעצמותו (סה"מ

תקס"ה ח"א ע' תפט. הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32).

(42) בכללות מבורא, שע"י ענין התורה (שגם

נאמרה³⁰, שהיהודי אומר (לא את המילים שלו אלא) "דבר ה' ממשי שנאמר למשה מסיני"³⁰, "תען לשוני אמרתך".

וה"דברות האחרונות" שמשם — הממוצע המחבר "בין ה' וביניכם"⁴⁹ (בהיותו "איש האלקים"⁵⁰, כנשמה בגוף למטה) — מסרם, נותנים ליהודי בהיותו נשמה בגוף את הכח (ובפרט ע"י בחי' משה שבקרבו⁵¹), שהוא יוכל ללמוד תורה בהבנה והשגה של שכל האדם למטה.

ועד"ז מקבלים מכך את הכח לעשות דירה לו יתברך בתחתונים, הן בנוגע לבני"ע עצמם [כידוע⁵² שיעקר הענין ד"דירה בתחתונים" הוא (ומתחיל) בנוגע לבני"ע, "לדור ולשכון בבני"ע כו' שיהיו כנסי"י מכוון לשבתו ית' כו'"]⁵³ (שכן מכיון ש"ישראל וקוב"ה כולא חד", הרי בני"ע הם ה"דירה" האמיתית לעצמותו ית', בהיותו כביכול דבר אחד עם עצמות, אלא שזה מתגלה ע"י עבודתם (בתחתונים)), עד שנמשך מזה הכח לעשות דירה בתחתונים בעולם:

(א) בנוסח "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" בדברות הראשונות ניתן הכח לעשות "דירה לו

הוראות התורה, ואותם גופא לנצל לעשות את הדירה לו יתברך.

ה. ויש לומר שהכח לב' העינים — הן בלימוד התורה והן בהעבודה בדירה בתחתונים — בא מב' סוגי הדברות:

ה"דברות הראשונות" — ש"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" — נותנים לבני"ע את הכח שבכל התורה יהי' אצלם ביטול "לדבר ה' המדבר בפיהם ולהיות רק כעונה אחר האומר"³⁰.

כמבואר⁴⁴ הפירוש בתיבת "וידבר אלקים את כל הדברים האלה" לאמר" — "דלכאורה³⁰ מלת לאמר אין לה הבנה ואינה כמו כל לאמר שבמקרא שפי' לאמר לזולתו, משא"כ בעשרת הדברות א"א לפרש כך שהרי כל ישראל שמעו פנים בפנים דבר ה'³⁶ את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה"⁴⁵ [במעמד הר סיני היו נשמות כל הדורות⁴⁶, גם נשמות הגרים⁴⁷]?!

אלא שהפירוש ב"לאמר" כאן הוא — שע"י "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" הוא נתן את הכח לבני"ע בכל הדורות שהלימוד שלהם בכל דברי התורה (שכולם נכללים ב"את כל הדברים האלה"⁴⁸) יהי' באופן של "לאמר מה שכבר

49) ואתחנן ה, ה. וראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרני"ט (ע' קצ ואילך).

50) תהלים צד"ק, א. וראה מדרש תהלים (באבצר) עה"פ. דבר פ"א, ד. — וראה בארוכה שיחת ש"פ צו וברכת י"א ניסן תנש"א (התועודיות תנש"א ח"ב ע' 432 ואילך. ח"ג ע' 30 ואילך). וש"נ.

51) תניא רפמ"ב.

52) ראה לקו"ש חט"ז ע' 477 ואילך. וש"נ.

53) המשך תרס"ו ס"ע תסה. ובכ"מ.

44) תו"א שם. לקו"ש שה"ש מב, א. ובכ"מ.

45) נצבים כט, יד.

46) פדר"א פמ"א. שמו"ר ספכ"ח. תנחומא

פקודי ג. נצבים ג. זח"א צא, א. זח"ב פג, ב. תקו"ז תמ"ט (פו, א).

47) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 242 הערה 22.

48) ראה חגיגה ג, ב ובכמה מדחז"ל —

הובאו בלקו"ש במדבר ג, טו. וראה לעיל הערה 3.

הדברים האלה" הוא, שכל בני" שמעו את הדברות "מפי הגבורה" עצמה בלי כל ממוצע!

אבל אעפ"כ, האופן שמקבלים את דבר ה' הוא ע"י ביטול המציאות — כפי שהי' אז, שעל כל דיבור ודיבור "פרחה" נשמתן⁵⁸ (והוצרך ל"הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחי" אותם"⁵⁹), ולכן נזקקו בני" (בנוגע לשאר הדברות לאחר אנכי ולא יהי' לך) ש"משה"⁶⁰ מדבר ומשמיע .. לישראל⁶¹.

המעלה בדברות האחרונות שנאמרו ע"י משה היא, שהדבר ה' יורד לדרגא שבערך לבני"; מציאותם גופא יכולה לקבל בפנימיות (לא ע"י ביטול במציאות). אבל זהו משום שהגילוי ע"י משה בא לבני" ע"י שינוי כלשהו כו', לא כביכול כפי שהגילוי הוא מצד "וידבר אלקים גו" בעצמו.

ובסגנון האמור ד"לעשות לו יתברך דירה בתחתונים": בדברות הראשונות

יתברך", לו לעצמותו⁵⁴, (וב אמירת עשרת הדברות ע"י משה רבינו נותנת את הכח לעשות זאת ב"תחתונים", בגדרם הם, כי משה נמצא למטה, "אזלת לקרתא הלך בנימוסי").

ו. הטעם לכך שיש צורך בב' הדברות — הראשונות והאחרונות — הוא, כי בכל אחד מהם ישנה מעלה:

המעלה ד"וידבר אלקים גו" היא — הגילוי והמשכת הדברות מעצמותו ומהותו יתברך בלי ממוצעים כלל, אפילו לא ע"י הממוצע דמשה רבינו ("איש האלקים").

דהגם ש"משה הוא ממוצע המחבר שמעביר את דבר השם באופן ד"שכינה מדברת מתוך גרונו"³⁴, "בלי שום הרגש כלל כ"א דבר ה' הי' מדבר"⁵⁵, בדרך מעבר ולא בדרך התלבשות⁵⁶ — אעפ"כ "המעבר פועל ג"כ", והיו זקוקים למשה, כי "מפי הקב"ה בעצמו לא הי' יכולים לקבל כו", משא"כ ע"י משה, "עם היות שהוא בדרך מעבר לבד מ"מ ה"ז פועל שיוכל להתקבל כנשמות ישראל"⁵⁵.

החידוש ד"וידבר אלקים את כל

57) ראה שיחת ש"פ שלח תש"נ הערה 56 (התועדויות תש"נ ח"ג ע' 354).

58) ראה שבת פח, ב. שמור"ר פכ"ט, ד. שהש"ר פ"ה, טז (ג).

59) שבת שם.

60) נסמן בהערה 8.

61) ובדוגמת זה הוא בנוגע ללוחות הראשונות* עצמן — ש"נסתכל (משה) בהן וראה שפרח כתב מעליהן, אמר האיך אני נותן להם לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אהזו ואשברם" (אדר"נ פ"ב. וראה רבינו בחיי תשא לב, טז). ובפדר"א פמ"ו ויל"ש תשא רמז שצב: הלוחות לא נבראו מן הארץ אלא מן השמים. וראה לקר"ש ח"י"ד ע' 31 ואילך. וש"נ.

(* ראה לעיל הערה 10 הפירוש שדברות הראשונות היו על לוחות הראשונות.

54) נסמן בהערה 41.

55) סה"מ תרנ"ט שם ע' קצד.

56) "שאם הי' מריגש הי' מתעצם הדבר ה' בו ואח"כ הי' יוצא א"כ אין זה דבר ה' ממש כ"א דבר משה מה שקבל מה' וכו'", ועד"מ משקה ששופכין דרך המשפך שהמשפך אינו מקבל כלל המשקה כ"א עובר דרך המשפך — סה"מ תרנ"ט שם. וראה שם, שזהו החילוק בין הממוצע דמשה והממוצע שבעולמות, שע"י משה נמשך אור התורה למטה, שהוא בחי' פנימיות ועצמות האור ולא נשתנה כלל בהמשכתו למטה, משא"כ בהמשכת האור לצורך העולמות כו'.

"בענין הסתר אור ית" 64" (שאלקות מתכסה מתעלם ומתלבש שם), זוהי "דירה לו יתברך", אבל דבר "נפרד" כביכול מהדייר עצמו, עצמותו ית' [שהגם שהחידוש בזה הוא שאפילו התחתונים נעשים דירה לו יתברך, אבל אי"ז כפי שעצמות ומהות נמצא בעצמותו ממש].

וי"ל שזהו האופן דעשיית דירה בתחתונים כפי שנפעל ע"י משה (ממוצע המחבר) מצ"ע – ע"ד ה"דברות האחרונות" שהם דבר ה', אבל כפי שיוצאים ע"י משה רבינו, ובמילא זהו יותר בערך ה"תחתונים", אבל לא גילוי הדייר עצמו.

(ב) נפעל נוסף על "דירה לו יתברך", ועצמות ומהות יתברך עצמו נמצא בגלוי בכל עצמותו – "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" דברות הראשונות.

ז. תכלית שלימות המעלה היא כשישנו החיבור דב' הענינים: הגילוי דעצמות ומהות א"ס ב"ה בעצמותו ומהותו (לא כפי שנמצא במשה בתור ממוצע המחבר) לבנ"י כפי שנמצאים כנשמות בגופים בתחתונים ומקבלים את הגילוי בפנימיות מציאותם (לא ע"י ביטול מציאותם).

היינו, שהדירה (בתחתונים) עצמה נעשית (לא בטלה במציאות, אלא) "צינור" לגילוי ד"דבר ה' ממש" מעצמותו ומהותו יתברך (ה"דייר") בעצמותו ומהותו; ע"ז שיהודי לומד תורה למטה באופן ד"תען לשוני

נמצא בגלוי ה"דירה לו יתברך", ולא כל-כך ה"תחתונים"; בדברות האחרונות – נמצא יותר בהדגשה ה"תחתונים", ולא דרגא כ"כ גבוהה ד"לו יתברך".

ובפרטיות יותר – יש לומר שב"דירה לו יתברך" עצמה ישנם ב' אופנים ודרגות⁶², כפי שנפעל על ידי משה (בדברות האחרונות) וכפי שנפעל על ידי "וידבר אלקים גו" (בדברות הראשונות):

(א) אפילו כשעושים "דירה לו יתברך (בתחתונים)", ה"ז רק ("דירה) לו יתברך", ולא הוא יתברך (הדייר) עצמו; לא "וידבר אלקים גו" בעצמו, אלא כפי שדבר ה' יוצא ע"י משה (בדברות האחרונות).

כמו שרואים בדירה בפשטות: אע"פ שבדירה נמצא האדם הדר בה בגלוי בכל עצמותו⁶³, הרי הדירה עצמה אינה חלק מהאדם הדר בה, הם שני דברים נפרדים. ועד"ז בנמשל: מכיון שהכוונה היא לעשות דירה בתחתונים במציאותם ודרגתם הם (עד שהדירה נעשית ע"י הגדרים והנימוסים של התחתונים, "אזלת לקרתא הלך בנימוסי", "כנ"ל), הרי אפילו כשנעשית "דירה לו יתברך בתחתונים" אפילו דירה לעצמותו ית', בה נמצא הקב"ה בגלוי, אבל ה"דירה בתחתונים" נשארת במצב ד"תחתונים"

62 שהרי גם משה מצ"ע (בדברות האחרונות) בודאי פעל הענין דדירה לו יתברך (נוסף על הענין דדירה בתחתונים).

63 אזה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ג. הנסמך בשה"מ מלוקט ח"ב ע' כו הערה 35.

64 תניא פל"י (מה, ב).

של כל יהודי (בתחתונים), שלימוד התורה של כל יהודי בכל זמן ובכל מקום ("כאן") הוא "דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני", ועי"ז נפעל הענין ד"מה להלן באימה וביראה וברתת ובויע", כמו שהי' במ"ת ממש.

ח. ע"פ האמור לעיל יש לבאר גם-כן הקשר עם הזמן בו קוראים את פרשת יתרו (בשנה זו) — בעשרים בחודש האחד-עשר ("עשתי עשר חודש הוא חודש שבט"⁶⁷), שהוא ג"כ עשרה ימים לאחרי יו"ד שבט, יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו. ושבת מיני' מתברכין כולהו יומין⁶⁸, הימים הבאים בשבט, כולל — כ"ב שבט, יום ההילולא דבתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר:

חודש האחד-עשר (שבט) קשור עם הגילוי ד"אחד עשר יום מחורב"⁶⁹, שקאי על ה"מיוחד שבעשרה.. שהוא אחד שהוא ראש לכל הדברות, אנכי⁷⁰ ה' אלקיך"⁷¹, היינו ש"אחד עשר יום מחורב" קאי על בחי' אחד-עשר שלמעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב, עד בחי' "אנת הוא חד ולא בחושבן"⁷², דרגת הכתר שלמעלה מעשר ספירות, עד לעצמותו ית' שלמעלה מכל סדר השתלשלות⁷³.

אמרתך", הוא נעשה צינור לגילוי עצמותו ית', באופן כזה שהדירה עצמה (היינו היהודי כפי שנמצא בתחתונים) מבטאת ומגלה את הדבר ה' ממש — "תען לשוני אמרתך", עד כפי שהוא (היהודי) הוא כביכול דבר אחד עם הקב"ה — הגילוי למטה ד"ישראל וקוב"ה כולא חד"⁶⁵.

ובכח זה — עושה יהודי עד"ז גם במציאות העולם, שמציאות התחתונים בעולם הם (לא דירה כמציאות בפ"ע מהדייר בתוכה, אלא כל מציאותם היא שהם) מגלים את דבר ה', עד לגילוי כח העצמות הנמצא בעולם (שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו").

הטעם על כך שיש צורך בב' הדברות — אע"פ שהדברות הראשונות (שהקב"ה עצמו אומר) הם למעלה שלא בערך מהדברות האחרונות (שנאמרו ע"י משה) — כי ע"י אמירת הדברות (האחרונות) ע"י משה רבינו (באופן של "לאמר", הוא חוזר על "דבר ה' ממש") נפעל שגם כפי שבנ"י נמצאים למטה בתחתונים — "אף כאן" — יכולים לקבל (בגדרי התחתונים), ולפעול ע"י לימוד התורה ועבודתם למטה, את הגילוי ד"וידבר אלקים גו", דבר ה' ממש, שהי' "להלן" (במ"ת).

כלומר, שע"י הדברות האחרונות (כפ' ואתחנן), מתגלה שלימות המעלה דדברות הראשונות (כפ' יתרו) — הגילוי ד"וידבר אלקים" ב"לאמר"

(67) זכרי' א, ז.

(68) זח"ב סג, ב. פח, א.

(69) דברים א, ב.

(70) פרשתנו כ, ב.

(71) שמ"ר פמ"ב, ח.

(72) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(73) ראה בכ"ז בארוכה קונטרס משיחות י"א

שבט וש"פ בשלח, י"ג שבט שנה זו (לעיל ע' 171

ואילך). וש"נ.

(65) ראה זח"ג עג, א.

(66) תניא אגה"ק ס"ב (קל, ריש ע"ב).

לאמר" — בברכה לפני ולאחרי (שאז "הקב"ה קורא ושונה כנגדו" ביתר שאת וביתר עוז, במכ"ש מלימוד ענין זה בתורה בכל ימי השנה) — חל ביום עשרים בחודש האחד-עשר, עשרים בגימטריא כתר⁷⁷, היינו דרגת אחד-עשר (כתר) שבאחד-עשר.

ומזה באים לאחור מכן ליום כ"א בחודש — "אך טוב לישראל"⁷⁸, אחד-עשר יום מהעשירי בחודש האחד-עשר, וזהו הערב דכ"ב בחודש (כפליים של אחד עשר — "בן יברך ישראל"⁷⁹), כנגד כ"ב אותיות התורה שע"י נמשכים⁸⁰ כל הענינים וכל הברכות בפנימיות (בך)⁸¹.

ט. ויש להוסיף הקשר גם לפרשת משפטים (שמתחילין לקרוא בתפלת המנחה, והפרשה של הימים הבאים, כולל כ"ב שבט):

על "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"⁸² אומרים חז"ל⁸³, "מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני". היינו, שגם המצוות השכליות (משפטים⁸⁴),

בחודש האחד-עשר עצמו יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר הוא ביום עשירי שבו — היינו כפי שהגילוי דאחד עשר (בחודש) קשור ונמשך בבחי' עשר — סדר השתלשלות [נוסף ע"ז שאחד עשר מצ"ע כולל (כפשטות הענין) גם את העשר שלפני זה], ובכללות — המשכת כחות המקיפים (כתר) גם בעשר כחות פנימיים, ולמעלה יותר — המשכת עצמותו ית' גם למטה בתחתונים — ע"ד החיבור דברות הראשונות ודברות האחרונות.

וזה מתגלה באופן נעלה יותר ביום אחד-עשר בחודש האחד-עשר, שאז ישנו הגילוי דאחד-עשר הן מצד מספר החדשים והן מצד ימי החודש (כמדובר לעיל⁷⁴). ויש לומר שמכיון שזה בא לאחר הגילוי דיום עשירי בחודש, יש בזה גם המעלה דהמשכה פנימית (עשר), ועוד באופן דמעלין בקודש⁷⁵, שמזה באים לאחד-עשר יום בחודש האחד-עשר.

ויש לומר, שזהו ע"ד המעלה וההידוש דאמירת דברות הראשונות ע"י אלקים (בחי' אחד-עשר), לאחרי שנאמרו גם הדברות האחרונות ע"י משה (בחי' עשר)⁷⁶.

ובפרט כששבת פ' יתרו — כשקוראים את כל הפרשה בתורה כולל פרשת עשרת הדברות — וידבר אלקים את כל הדברים האלה

77 לקו"ת שה"ש לה, ג. ובכ"מ. וראה ספר הערכים-חב"ד מערכת אותיות — אות כ' ס"ב (ע' סט ואילך). ושי"נ.

78 תהלים עג, א.

79 ויחי מח, כ.

80 ברכה מלשון המשכה (תו"א מקץ לז, ג.

ובכ"מ).

81 הביאור בזה, והקשר עם שם הנפטרות ("חי' מושקא", חיבור פנימי ומקיף) — נתבאר בהתוועדות, ובשיחות כ"ב שבט, וי"ל בפ"ע (לקמן ע' 251 ואילך).

82 ר"פ משפטים.

83 מכילתא הובא בפרשי"עה"פ.

84 כידוע בענין ג' הסוגים משפטים עדות

74 קונטרס הנ"ל סעיף ז (לעיל ע' 178).

75 ברכות כח, א. ושי"נ.

76 ולהעיר דקומתו של משה עשר אמות (שם

נד, ב. ושי"נ. וראה שבת צב, א).

י. ע"פ הנ"ל יובן הלימוד מזה עתה, ובפרט — בזמננו זה, בעמדנו סמוך מיד לפני הגאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ:

מ"מה להלן כו' אף כאן כו"
למדים, שבכל דור ודור ובכל זמן ומקום בכחם של בני" לפעול את הענין ד"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", בדיוק כפי שהי' במתן-תורה בפעם הראשונה.

והכח לכך ניתן מהחיבור דברות הראשונות (שהיו ע"י אלקים) והדברות האחרונות (שהיו ע"י משה), כמדובר לעיל בארוכה.

ועד"ז חוזר ונשנה תמיד — כידוע שהענין דמתן-תורה ישנו תמיד, כהנוסח בברכת התורה — "נותן התורה" לשון הוה. ועד"ז ישנו בכל דור ודור — משה שבדור⁹¹, שמוסר את דבר השם (תורה). שמזה מובן, שבכל דור ודור חוזר שוב — ועוד באופן נעלה יותר (לפי הכלל ד"מעלין בקודש") החיבור דברות הראשונות ודברות האחרונות, הנותן את הכח ש"מה להלן כו' אף כאן" יהי' הגילוי ד"וידבר אלקים גו'".

על אחת כמה וכמה בדורנו — שרואים בגלוי שמשה שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, קשור עם הגילוי וחיבור דעשר ואחד-עשר, עד לאחד-עשר שבאחד-עשר (כנ"ל) — ה"ז מורה עוד יותר, על הקשר ד"אף כאן" ל"מה להלן" בדורו של משה רבינו.

הקשורים עם גדרי התחתונים, הם "מסיני", מעצמותו ומהותו ית' ("וידבר אלקים גו'"), בדיוק כמו "הראשונים מסיני" — ע"ד "מה להלן באימה כו' אף כאן כו'".

וזה מתגלה באופן ד"ואלה" (מראה באצבעו ואומר זה⁸⁵, אלה), עד לאופן ד"תשים לפניהם", "אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים כו' ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו⁸⁶ — ובפרט כיון שהתורה היא בעצם למעלה מהבנה והשגה⁸⁷ — "לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם⁸⁶ שגם "טעמי הדבר" ("ופירושו") עליו לתת לבני" בפנימיות ("כשלחן הערוך ומוכן לאכול", שנעשה דם ובשר כבשרו⁸⁸).

ולהוסיף ע"פ פירוש הירושלמי⁸⁹ ב"תשים" — מלשון סימה ואוצר, שגם האוצרות שבתורה — פנימיות התורה, שמצ"ע סתומה וגנוזה, וקשורה עם סתים דקוב"ה⁶⁵, צריך להיות באופן ד"תשים) לפניהם", לפנימיותם⁹⁰, בגילוי.

וחוקים — ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ. סה"מ מלוקט ח"ב ע' נה. וש"נ.

(85) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

(86) פרש"י ר"פ משפטים (ד"ה אשר תשים לפניהם).

(87) ועפ"ז יש לומר דיוק הלשון "תעלה על דעתך", כי לדעת משה ה"ז עלי' בדעת, טעמי התורה הם בעצם למעלה מהשגת האדם.

(88) ראה תניא פ"ה.

(89) ע"ז פ"ב סוף ה"ז ובפ"מ שם.

(90) תו"א משפטים עה, ג. תו"ח שם טט,

רע"א. ועוד.

(91) ראה זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט. ב"ר פני"ו,

יהושע, דורם", ששלשתם היו בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה — שבאותו הדור ישנו הגילוי דשלשתם — מ' (ר"ת משיח⁹⁶), י (ר"ת דב' שמותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר) וד' (דורם); יחד עם המשה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט), כולל גם הגילוי דתורת החסידות (מענינות הבעש"ט) על ידו, ישנו גם הגילוי דבחי' אחד-עשר, "גואל ראשון הוא גואל אחרון", דוד מלכא משיחא.

ויש לומר ששלשת אלו הם ע"ד ובדוגמת ג' ענינים הנ"ל דדברות הראשונות (ע"י הקב"ה. ודוגמתו ע"י גילוי סתים ופנימיות התורה, מתחיל ע"י ישראל הבעש"ט), דברות האחרונות (ע"י משה), והחיבור ביניהם — דעשר ואחד-עשר, כפי שיהי' בשלימות ע"י הגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא"⁹⁷ (בחי' אחד עשר יום מחורב, למעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב), מעצמות ומהות (שלמעלה ממשה ממוצע המחבר), בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

יא. הלימוד מזה בנוגע לפועל לכל אחד ואחת מישראל, אנשים נשים וטף ובפרט דדורנו זה:

בעמדנו בשבת פרשת יתרו, כשקוראים בתורה את פרשת מתן-תורה, ובכואנו מעשירי בשבט (חודש

ובהדגשה יתירה — מכיון שדורנו הוא הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה, ובפרט בזמן האחרון, כמדובר כמ"פ שסיימו כבר הכל וכעת צריך רק להתכונן לגאולה בפועל — הגילוי דבחי' עשירי (שירה העשירית⁹² וכו'), יחד עם הגילוי דבחי' אחד-עשר, "אנת הוא חד", גילוי עצמותו יתברך למטה, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, הקשור עם משה רבינו — "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁹³.

ובפרט ע"פ המדובר כמ"פ הראשי-תיבות בדרך אפשר של "מיד" — משה, ישראל (הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, היינו שהדור הראשון דמתן-תורה (דור משה) מתקשר עם הדור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא משיחא), ע"י גילוי החסידות דהבעש"ט ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, אשר לכשיפוצו מעינותיך חוצה "אתי מר" דא מלכא משיחא⁹⁴.

ויש לומר, שבהתאם לתוכן תיבת "מיד", צריך לומר שג' האותיות קשורים לא עם ג' זמנים שונים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, ודוד מלכא משיחא בדורו), אלא באים כולם יחד בסמיכות ממש⁹⁵ ("מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומז גם בזה ש"מיד" הוא גם ר"ת "משה,

92) מכילתא בשלה טו, א.

93) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו. וז"א רגז, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

94) אגה"ק הידועה דהבעש"ט — כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

95) להעיר מהאופנים בחתימת הרמב"ם (פוסק ומורה נבוכים): באותיות נפרדות; באותיות מחוברות זל"ז.

96) להעיר שונתם שמו (סנהדרין צח, ב).

97) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

בהתאם לעשר כחות נפשו, והוא אומר גם "דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני"¹⁰¹!

ועוד ועיקר: שכ"א יקבל על-עצמו להשפיע (בימים הסמוכים הבאים) עכ"פ על עוד עשרה יהודים בכל עניני תורה ומצוות, ולפעול בזה גם — בכל הכחות, הכחות פנימיים והכחות מקיפים שלו.

וכאמור, שזוהי הוראה לכל אחד ואחת מישראל בדורנו, אנשים נשים וטף,

כולל ובמיוחד ומתחיל מאלו הנמצאים כאן בבית הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ה"מקדש מעט . . . בית רבינו שבבבל"¹⁰², שהוא ה"בית חיינו" דכל בני הנמצאים במקום זה וכל בני בכל הדור כולו, שכן "הנשיא הוא הכל"¹⁰³, ממנו נמשכת השפעת החיות לכל הדור כולו בכל קצוי תבל, ובמילא מובן שביהכ"נ וביהמ"ד ובית מעשים טובים שלו הוא "בית חיינו", ובפרט ע"י השפעתו מתורת חיים ומצוות (שעליהן נאמרו¹⁰⁴ "וחי בהם"), ש"הם חיינו ואורך ימינו"¹⁰⁵.

האחד-עשר), ובהכנה לכ"ב שבט (כפליים של אחד-עשר) — צריך כל יהודי ליטול הוראה מ"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" שנאמר בלשון נוכח ובלשון יחיד⁹⁸ ("אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך גו"), בכדי ללמדנו שזהו ציווי ולימוד אליו, לכל יחיד:

כשם שהי' במתן-תורה, שיחד ע"ז שהי' מאורע חד-פעמי, יש לכך השפעה והמשך בכל הזמנים, באופן ד"מה להלן כו' אף כאן" — כך צריך להיות גם עתה, כשקוראים את הפרשה בתורה, שיש ללמוד מזה החלטות טובות בנוגע לפועל בכל הימים והשבועות והחדשים שלאחרי זה, ובמיוחד — בקשר עם ענין דעשירי ושל אחד-עשר (כנ"ל).

כשם שבמתן-תורה התכנסו כל בני באופן ד"ויחן שם ישראל, כאיש אחד בלב אחד⁹⁹ — כך צריך להיות גם בעבודתו של כל אחד מבני, שעליו לכנס את עשר כחות נפשו, ולעשותם מציאות אחד של "צבור" לעבוד את הקב"ה הן בעשר כחותיו הפנימיים (ג' המוחין וז' מדות), והן בכחותיו המקיפים (בחי' אחד-עשר), רצון ותענוג — "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"¹⁰⁰.

ולכל לראש — להוסיף בלימוד התורה "באימה וביראה וברתת ובזיע", בידעו שבעת שלומד תורה ה"ז

(101) ראה תו"א פרשתנו שם: יתבונן המשכיל ויפול עליו אימה ופחד בעסק התורה בשומו ללבו כי דבר ה' הוא ממש שנאמרו למשה מסיני.

(102) מגילה כט, א. וראה בארוכה קונטרס בענין מקדש מעט זה כו' (התוועדיות תשנ"ב ח"א ע' 416 ואילך).

(103) פרש"י חוקת כא, כא.

(104) אחרי יח, ה.

(105) נוסח ברכת אהבת עולם ותפלת ערבית

(ע"פ נציבים ל, כ).

(98) יל"ש פרשתנו רמו קפו, מפרד"כ פ'

בחורש השלישי. וראה פס"ר פכ"א. רמב"ן פרשתנו כ, א.

(99) פרשתנו יט, ב ובפרש"י.

(100) ואתחנן ו, ה.

כנסיות ובתי מדרשות ובתי מעשים־
טובים עולים יחד עם כל בני ישראל,
"בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
ובבנותינו"¹⁰⁶, בארץ הקודש, בירושלים
עיר הקודש, להר הקודש, ולבית
המקדש השלישי והמשולש.

וּתִיכֶף וּמִיד מִמֶּשׁ, עִם כָּל
הַפִּירוּשִׁים שְׁבוּזָה, מִתְחִיל מֵהַפִּירוּשׁ
הַפְּשׁוּט — מִיד עֵתָה מִמֶּשׁ.

וְעִי"ז שְׁבִנ"י הַנִּמְצָאִים כַּאֲן מֵרֵאִים
דּוֹגְמָא חִי' אִיךְ יֵשׁ לְנֵהוּג לְפִי הוֹרָאוֹת
נְשִׂיא דּוֹרְנוּ — נִמְשַׁכְתָּ הַהִשְׁפָּעָה
וְהַחִיּוֹת מִבֵּית זֶה [וּבִפְרֹט שְׁמוֹסִיפִים
כַּעַת שִׁיפּוֹרִים וְשִׁיפּוּצִים בְּבֵית — עַד
כִּמָּה שְׁשִׁיךְ בַּעוּה"ז הַתַּחַתוֹן] לְבִנְי
עַד בְּכָל קְצוֹי תְּבַל, עַד — לְכָל הָעוֹלָם
כּוֹלוּ.

וְעוֹד וְהוּא הָעִיקָר — שְׁתִּיכֶף וּמִיד
מִמֶּשׁ, בָּאָה הַגְּאוּלָּה הָאִמִּיתִית וְהַשְּׁלִימָה
בְּפֹעַל מִמֶּשׁ, וְהַבִּיחַנ"ס וְהַבִּיחַמ"ד
וּבֵית מַעֲשִׂים טוֹבִים יַחַד עִם כָּל הַבְּתִי

_____ (106) בא י, ט.

